

**ULUSLARARASI
AHMET YESEVİ'DEN GÜNÜMÜZE
İNSANLIĞA YÖN VEREN TÜRK BÜYÜKLERİ**

SEMPOZYUMU BİLDİRİLERİ

ROMANYA-KÖSTENCE

03-07 EYLÜL 2008

HAZIRLAYAN

İRFAN ÜNVER NASRATTİNOĞLU

ANKARA

2009

TÜRK GİYİM KÜLTÜRÜ VE DURSUNBEY YÖRESİ FOLKLORİK GİYSİLERİ

Öğr.Gör. Mehmet Ali EROĞLU*

(Türkiye)

1. TÜRK GİYİM KÜLTÜRÜ

1.1. Giriş

Giyim insanın var oluşuyla, öncelikle doğa koşullarından korunmak amacıyla ortaya çıkmış bir olgudur.Geçmişten günümüze çeşitli doğal, toplumsal, etik değerlerin etkisiyle biçim değişiklikleri göstererek bugüne kadar ulaşmıştır.Ancak zamanla biçim farklılıkları gözlenmiştir.Bu çeşitlilikler, ait olduğu toplumun folklorik, sosyo-ekonomik yapısı, yaşanan coğrafya, kullanılan malzeme, iklim gibi nedenlerle oluşmuştur. (<http://www.kultur.gov.tr>)

Folklorik kıyafetler, Türk kültürünün en zengin ve gösterişli örneklerinden biridir. Folklorik kıyafet denildiği zaman dünyada birçok milletin benimsediği milletlerarası kıyafet, moda kıyafetler dışında; her milletin tarihinden gelen, günümüzde sadece halk oyunları ekiplerinin üzerinde görülen veya bazı köylerde yaşatılan, çoğu müze vitrinlerine kaldırılmış kıyafetleri anlaşılmaktadır.

1.2. Tarihçe

Türk giyim tarihinde XIX. Yüzyıldan itibaren Avrupa giyim kuşamının etkisi görülmeye başlanmış, 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte, yüce Atatürk önderliğinde 1925 – 1934 yılları arasında “Kıyafet İnkılâbı” yapılmıştır. Önce 1925 yılı sonlarında bir kanunla erkeklerin şapka giymesi kabul edilmiş; ceket, pantolon, kravat benimsenmiş, Türk kadınları ise bir kanun çıkarılmasına gerek görülmeden çarşaf ve peçeyi bırakarak çağdaş, modern kadın giyimine geçmişlerdir. (ÖZEL, 1992, 12-25)

Kıyafet tarihimize ilgili eski bilgileri; Orta Asya'daki arkeolojik kazı buluntularından, heykellerden, çini ve keramikler, madeni eşyalar üzerindeki resimlerden, minyatürlerden, Divan-ü Lügat'it Türk'ten, tarihlerden, seyahatnamelerden, edebi eserlerden, kıyafetnamelerden ve müzelerimize intikal etmiş kıyafetlerden öğrenmekteyiz. (-MERİÇ, A. 2000, s.216-220)

Türk kültürünün en eski kaynaklarından sayılan Divanü Lügat'it Türk'te Kaşgarlı Mahmut, eski Türk'lerin el tezgâhlarında halı, yünlü ve pamuklu kumaşlar dokuduklarını, ipekli kumaşları ise daha çok Çin'den getirdiklerini belirtmektedir. (MERİÇ, A. 2000, s.216-220)

1.3. Kadın Giyim Kuşam ve Süslemesi:

Selçuklu kadın ve erkek giyimine, kaftanlar ve yuvarlak kapalı yakalı, önden açık elbiseler hakimdi. Kaftan ve elbiselerin altına dize kadar çıkan çizme veya geniş paçalı şalvarlar giyiliyordu. Selçuklularda ve daha önceki dönemlerde elbiseler yün, pamuk,

ipek, yün-ipek karışımı, deve tüyü ipliğinden dokunmuş kumaşlar ile keçeden dikiliyordu. Deri ve kürk de giyim kuşamda önemli bir yer tutmaktaydı.

Şalvarı bele bağlayan ve büzen kuşağa uçkur, önlük bağlarına dolama denilmektedir.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde ana hatları itibariyle Orta Asya ve Selçuklu kadın giyim kuşam ve süslenme geleneği sürdürmektedir. Bu dönemin en önemli özelliği kadın ve erkek giyimi arasındaki farklılaşmalardır. 15. yüzyıldan itibaren Osmanlı sarayı, başkent İstanbul'un giyim kuşamını yönlendiren bir merkez haline geldi. İstanbullular gösterişli, pahalı kıyafetlere yönelirken Anadolu ve Rumeli'nin köylerinde, kasabalarında yaşayan halk eski Türk giyim geleneğini, sade kumaşlarla, süsten uzak kıyafetlerle sürdürmüşlerdir.

Osmanlı döneminde Türk kadınının iç giyimi, genellikle gömlek, dizlik ve iç yeleğinden ibaretti. Dış giyim eşyaları ise üç-iki-tek etek entari, içlik, hırka, kürk, şalvar, başlık ve takılar, kuşak, kemer, çorap, çizme, yemeni, terlikti.

Osmanlılarda "kesim" denince belli bir giyim şekli, kıyafet dikilişi tarzı anlaşılıyordu. Bir bakıma kesim terimi, modayı karşılıyordu. İstanbul kesimi fistan, Cezayir kesimi şalvar, topuk kesimi entari gibi.

Osmanlı dönemin de kadın giyiminde genellikle üç tip kıyafet kullanılıyordu: 1. Entariler, 2. Şalvarlar ve gömlek, 3. Ceket ve etek. Entariler şalvarlı ve şalvarsız giyilen tipleri vardır. Şalvarla giyilen entarilerin üstüne salta ve fermene giyilir, bele kuşak sarılır veya kemer takılırdı.

İki etek entariler, kadife ve telli hare denilen ipekliden dikilirdi. Baştan geçme, omuzları dikişsiz, etek kenarları sırma ile işlenmiştir. İki eteklerin altına, üç eteklerde olduğu gibi aynı veya farklı kumaştan şalvar giyilmektedir. Şalvarsız giyilen entarilerin 18. yüzyılda yaygınlaştığı tahmin edilmektedir. Dört peşli, dolama, topuk döven, kumru yaka, hâkim yaka, papazade, yaka, çantalı, kutu içi şalvarsız giyilen entarilerden en çok tutanlarıdır.

Anadolu'da "bindallı" adıyla tanınan ve şalvarsız olarak giyilen entariler 19. yüzyılın başlarında görülmeye başlamıştır. Genellikle kadife ve seyrek olarak da atlas kumaştan, üzerine bindallı şeklinde sırma işlemler yapılmış bir entaridir.

Tük kadın ve erkeğinin en yaygın giyim eşyası hiç şüphe yok ki şalvardır. Şalvarın 90 kadar çeşidi belirlenmiştir. Dar, büzgülü, uzun, bilekten bağlı, düz-verev kesimli şalvarlar en çok giyilenleridir. Geniş paçalılarına çakşır, dar paçalılarına potur denir. Şalvar, her türlü kumaştan dikilir. Kadınlar şalvarların üst bölümüne içlik (gömlek) ve salta, fermene veya cepken giyerler. Salta; yakasız, iliksiz, kollu bir çeşit ceket olup yaka ve kol kenarları sırma ile işlenmiştir. Fermene; özellikle Rumeli'de giyilen, kaytan ve sırmayla işlenen, önü açık bir çeşit yelektir. Cepken ise şalvarla beraber kullanılan, içlik üzerine giyilen, kollu veya kolsuz, önleri düz veya yuvarlak olan işlemeli bir giyim eşyasıdır. 19. yüzyılın sonlarına doğru kadın giyimde iki önemli değişiklik görülür. Kadınlar Avrupa'yla temasların artması sonucu uzun etek ve ceketten oluşan takımlar giymeye başlarlar. Sokağa çıkan kadınlar kıyafetlerini ferace, yeldirme, çar veya çarşafıla tamamlarlardı..

Türk kadın giyim kuşam ve süslenmesinin en önemli kısmı “başlık”lardır. Genç kızların başlıklar hiç yoktur, ya da çok sadedir. Kullanılan başlıklar evli, dul, sözlü, zengin, fakir kişilere göre değişiklik göstermektedir.

Fes, rakçın (*arakçın*), taç, tuzak (*tozak*), hotoz, tepelik, tas hazır başlıklardır. Kaynağı Fas’tır. Rakçın, tiftikten yapılan küçük beredir. Tepelik, köylerde yaygındır. Tepelik çevresine ve alın kısmına altın ve gümüş paralar dizilir. (ÖZEL, 1992, 12-25)

1.4. Erkek Giyim Kuşamı

Taç, külah, kavuk, börk, sarık ve takke Türk erkeklerinin eski başlıklarıdır. Tek taşlı, diadem tipi ve dilimli taçlar Selçuklular tarafından da kullanılmıştır. Osmanlılar kanatlı külahı, “*yelken külah*” şeklinde adlandırılmışlardır. Börk, tepesi düz bir çeşit külahtır. Kavuklar, çuha ve bezden dikilir, genellikle içleri pamukla doldurulurdu. Sarık ise tülbent veya şaldan yapılırdı.

Divanü Lugat’it Türk’te elbiseye genellikle “*ton, ortan*” dış elbiseye “*taş ton*”, diğer giyim eşyasına da “*kedhgi, eşük*” denildiği belirtilmiştir. Osmanlı dönemi erkek iç giyiminde genellikle iç gömleği (göynek), don (tuman), iç kuşak, yatarken de uzun gece gömleği ve takke kullanılıyordu.

Eski Türklerde en önemli dış giyim eşyası kaftanlardı. Göktürk heykellerinde, Uygur minyatürlerinde dize veya yere kadar uzanan, beli kuşaklı, dik ve devrik yakalı kaftanlar görülür. Kaftanların önleri açık olup astarsızdır. Kaftanların renkleri, kumaşları giyen kişinin sosyal ve ekonomik durumuna göre değişmekteydi. Hükümdar tarafından kaftan giydirmeye bir ödüllendirilme yoluydu. Selçuklu dönemi kaftanlarının kapalı yakalı, V yakalı, ön kenarı açık ve kol yenleri bol olmak üzere dört çeşidi belirlenmiştir. Göktürklerde kaftanlar soldan sağa kapanırken, Selçuklularda sağdan sola kapanmaktadır.

Gömlek de kaftanın altına giyilen yaygın bir giyim eşyasıdır. Üç etek entari, Orta Asya Türklerinde ve Selçuklularda erkeklerin de giydiği bir elbisedir. Genel olarak erkeklerin giydikleri kaftan, gömlek, hırka ve üç etek entaride kol bandı (*tiraz*), yaka bordürü ve düğme bulunurdu.

Türklerde vücudun alt kısmına giyilen eşyanın genel adı “*don*” dur. Dış donun yanında bir de iç don bulunur. Kaftanın altına giyilen dış don, biçiliş şekillerine göre değişik adlar alır: Şalvar, çakşır, potur gibi. Şalvar, üst kısmı bol büzgütlü, paçaları ayrı ve genişçe dikilmiş dış dondur. Selçuklu dönemindeki bu erkek giyim şekli Osmanlı döneminde de kesim ve kumaş çeşidi artırılarak sürdürülmüştür. Osmanlı döneminde kıyafeti zenginleştiren cepken, camedan (*camadan*), salta, fermene, sıkma, yelek, setire-pantolon, gibi kıyafet unsurları erkek giyimine girmiş, bez ve bürüncük kumaştan gömlekler giyilmiştir. Cepken, günümüz ceketinin yerini tutan bir giyim eşyasıdır ve gömlek üstüne giyilir; yakası düz kesim, önü düz veya çapraz, eteği kısa, kolları uzun dikilirdi. Kol kesimi iki türlüydü. Cepkenin kısa ve kolları ceket koluna benzeyenine “*salta*” denmiştir. Kısa, kolsuz, ön tarafı çapraz kavuşur gibi olan ve adına “*camedan (camadan)*” denen yelege de halk ve esnaf giyerdi. Fermene de çuha ve abadan kesilirdi, şekil olarak camedana benzemektedir.

17. yüzyılda Avrupa'yla başlayan temaslar 19. yüzyılda yoğunlaşmış, gerek kadın gerekse erkek giyiminde Avrupa etkisi belirginleşmiştir.

Erkek dış giyimini tamamlayan eşyalardan kuşak ve kemerlerin çeşitli fonksiyonları vardır. Soğuğa karşı koruma, vücudu dik tutma, elbiseyi güzel gösterme, giyenin statüsünü belirtme ve bazı eşyaların taşınmasını kolaylaştırma bu fonksiyonlar arasına sayılabilir. Eski Türklerde tokalı kemerler altın, gümüş, tunç ve yeşimden yapılıyordu. Kemerlerdeki tokalı kayış sayısı kişinin statüsünü gösteriyordu. Eski Türklerde delikanlılık çağına gelen gençlere törenle kuşak kuşatılırdı. Osmanlı döneminde her kesimden erkekler kuşak kullanmışlardır. Uçkur; iç donu, çakşır, şalvar, potur, gibi belden ince kuşaktır. (ÖZEL, 1992, 12-25)

1.5. Türk Folklorik Kıyafetlerinde Kullanılan Aksesuarlar

1.5.1. Başa Giyilenler, Sarılanlar, Takılanlar

1.5.1.1. Kadın Giyiminde

Fes, taç fes, finofes, tepelik, terlik, takke, arçin, arakçin, kellepoş, kofil (*kofi*), hotoz, ağıl, oyalı hindi, yaşmak, çenber, çekiciçenber, çatki, çeki, çit, yağlık, leçek, çekme, keten, vala, mermeş, altın ve gümüş para, inci dizileri, sarkıtma, gerdanlık, beşibirlik, reşme, yanaklık, dulukçalık, maşallah, takma belik, guli, beik boncuğu-kurdelası, tüç kor, saç koru, süğüm, penez, kıstı, sıra, hızma,

1.5.1.2. Erkek Giyiminde

Dalfes fesağabani sarık, külah-ağabani sarık, arakçin, fes-puşı, fes-kefiye, takke-puşı, keçe külah-poşu (*puşi*), börk-poşu, püsküllü terlik-poşu, terlik, poşu (*puşu, puşi*), sırmalı poşu, kara poşu (*kukulata*), kozonlu başlık-oyalı puşu, ahmediye, papak, kalpak, kabalak, agal, kefiye, yağlık, boyun bağı. (ÖZEL, 1992, 12-25)

1.5.2. Bedenin Üst Bölümüne Giyilenler Takılanlar

1.5.2.1. Kadın Giyiminde

Tek etek-iki etek-üç etek entari, deyre, bindallı, fistan, sıktırma, sıhma, içlik (*işlik*), gömlek (*göynek, köynek*), bürüncek, aba, üslük, hırka, cepken, camedan (*camadan*), salta, kazaki, fermene, işlemeli yelek, aynalı yelek, caker, kutik, ayze, zübun (*zubun, zıbın*), isparel, belek, göğüslük (*düşlük*), pazubent, kolçak, levendi, hamaylı. (ÖZEL, 1992, 12-25)

1.5.2.2. Erkek Giyiminde

Aba kepenek, arkalık, kebe, kazaki (*gezeki*), çerkeska, çerkez, çuha, belek, libade, cepken, aba, cepken, ante-cepken, camedan (*camadan*), cebeden, kopran, salta, yelek, avcı yeleşi. (ÖZEL, 1992, 12-25)

2. DURSUNBEY HAKKINDA GENEL BİLGİ

Balıkesir ilinin doğusunda yer alan ilçemizin rakımı 639 m. yüzölçümü 1952 km² dir. Dursunbey coğrafi yönden Ege Bölgesi sınırları içerisinde kalmaktadır. Arazi yapısı itibariyle dağlık ve çok engebeli bir karaktere sahiptir.

Dursunbey halkının büyük çoğunluğunu Türkmen Boyları oluşturmaktadır. Dursunbey'in zengin bir folkloru vardır. Özellikle Barana diye bilinen Zeybek Ocağı'nın oyunları görülmeye değerdir.

Yörük kültürünün hâkim olduğu Dursunbey' in çok zengin folklorik değerleri ve kaybolmaya yüz tutmuş kültürel değerleri vardır. 102 adet köyü bulunan Dursunbey' de birçok el sanatları varlığını sürdürmüştür. Özellikle dağ köyleri diye tabir edilen bölgelerde eski dönemlerde birçok el sanatı örnekleri ve bazı yörelerde halan giyilen kıyafet örneklerine raslanmıştır. (<http://www.dursunbey.gov.tr>)

3. DURSUNBEY YÖRESİ FOLKLORİK GİYSİLERİ

İnsanlar buldukları uygarlık seviyelerine göre giyimler oluşturmuşlar hem de buldukları toplumun örf, adet ve inanışlarına göre giyimlerini şekillendirmişlerdir. Böylelikle ulusal giysiler, yöresel giysiler oluşmuştur (Koç. 2000, 125).

Giyim kuşamın insanın en tabii ihtiyacı olduğu ilk önceleri sıcaktan soğuktan korunmak amacıyla ortaya çıktığı, estetik kaygılarla pekişerek de günümüze kadar ulaştığı, değişikliğe uğrayarak modernleştiği gözlenmiştir.

Ancak bu modern giysilerin yanı sıra yöreden yöreye farklılık gösteren folklorik giysilerimizde geleneksel değerlerimiz olarak saklanıp korumaya alınmıştır. Günümüzde de Anadolu halkı düğünlerde, nişanlarda, sünnetlerde ve özel günlerde bu giysileri hâlâ tercih ettikleri gözlenmektedir.

Anadolu insanının bu giyim zevkini el tezgâhlarında dokudukları kumaşlarda da görmek mümkündür. Yine yöreden yöreye değişiklik gösteren bu farklılıklar dokunduğu bölgenin özelliklerini yansıtmaları açısından önem taşımaktadır

Dursunbey yöresinde folklorik kıyafetler ve aksesuarlarına verilen yöresel isimler:

-Saya ve Göğnek: Çulfalık denilen tezgâhta genelde eni 35-40 cm'lik dokumalar yapılmaktadır. Bezayağı Örgüsü (bir alt-bir üst) kullanılarak dokunan bu kumaşlardan genellikle "saya" ve "göğnek" yapılmaktadır. (BARUTÇU, İ. 2007, s.26-27)

Saya: Birçok yöremizde kullanıldığı gibi Dursunbey yöresinde de eskiden kullanılmıştır. Üçeteğe benzeyen, yanları yırtmaçlı, önden yakaya kadar açık olan bu giysi zaman zaman bez ayağı tekniği ile çizgili dokunmuş olup, zaman zaman da düz olarak dokunmuştur. Yöre halkının verdiği bilgiler doğrultusunda "Saya"nın kenarları giyecek kişinin konumuna, yaşına, medeni haline göre çeşitli süsleme teknikleri kullanılarak yapılırdı. Yırtmaç olan tüm kısımlarında yörede "sincef" denilen literatürde "aplike" olarak adlandırılan teknikle renkli kumaşlardan çevrilip (3-4 cm) dikildiği, önde sağ ve sol parçaların en ucuna gelecek, muska şeklindeki parçalar eklenerek çeşitli nakış teknikleri kullanılarak süslemesinin yapıldığı tespit edilmiştir. (BARUTÇU, İ. 2007, s.26-27)

Göğnek: Yine çulfalık denilen tezgâhlarda genellikle çözü ipinin (pamuk) doğal rengi kullanılmak suretiyle dokumalar oluşturulmuştur. Yörede tezgâhta dokunan kumaşların başlangıç yerine "kementi" denildiği yine yöre halkından edinilen bilgiler doğrultusunda ortaya konulmuştur.

Saya ve Göğnek'in hammaddesini pamuk oluşturur. Yöre halkı satın aldıkları pamukları, kirman iğ gibi aletlerle eğirdikten sonra doğal boyalarla renklendirip kullanmışlardır. Kullanılan çözü ve desen iplikleri tamamen pamuktur. Bazı örneklerde yün iplikte kullanıldığı tespit edilmiştir.

Saya ve Göğnek'lerin desen süslemelerinde atkı ipliği olarak genellikle kırmızı ve lacivert rengin kullanıldığı örgüsü yapılan düz kısımlarda ise krem renginin tercih edildiği gözlenmiştir. Genellikle bitkisel ve sembolik bezemelerin kullanıldığı gözlenmektedir. Saya ve Göğneklerde kullanılan kompozisyonlar birbirini takip eden sıralar şeklinde ve üst üste ve simetrik bir yerleştirme şekli gözetilerek yapılmıştır. Desen tekrarına yer verilerek desenler boyuna yerleştirilmiştir. (BARUTÇU, İ. 2007, s.26–27)

Göğnek ve Sayalar üzerinde kullanılan desenlere yörede genel olarak “yanış” denilmektedir. Bununla beraber çeşitli benzetmelerle desenlere isimler vermiştir. Anadolu'nun birçok yerinde olduğu gibi Dursunbey yöresinde de kadınlar duygu ve düşüncelerini dokudukları kumaşlara yansıtarak, dokudukları desenleri isimlendirmişlerdir.

Yörede; bütün alma – dırmak - Çatal alma - asma kolu - ayna kapağı - alfat sapı - göklü yanış – arpacık -koca kabak - taş kesigi - afyan başı - çayır çiçeği gibi isimlerle anılan desenler, kaynaklara göre pıtrak - kedi izi - eli belinde – yıldız - cıynak gibi desenlerle benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir. (BARUTÇU, İ. 2007, s.26–27)

Desenler tamamen dokuyucunun eski bir örneğe bakması ya da kendisinin ürettiği şekilde kullanılmıştır. Anneden kızı öğretilerek ya da eski örneklerden günümüze kadar gelmiştir.

-Nezgep: Başa takılır, hem süs hem de başa takılan bürgü ve saçları tutmaya yarar.

-Yengil: Nezgep'in çene altından geçen parçasıdır. Dört bağıdır.

-Bürgü: Nezgep'in üstüne örtü olarak takılır. Nezgep'in ön işlemlerini kapatmaz, iki kenarı oyulu olan bürgü, Bürümçük'ten yapılır.

-Yakalı Gömlek: Ketenden yapılan gömlek yakası geleneksel motiflerle işlenmiştir. Yaka, ilik altı diye adlandırılan ve yakayı birbirine tutturana bir altın lirayla tutturulur.

-Altıparmak- Üçetek: Göyneğin üzerine giyilir. Ayak bileklerine kadar uzanır. Ceket yerine geçen üçetek, yırtmaçlı olup, kırmızı-sarı renkte ve ince çizgili olanına üç etek denir.

-Darabulus veya Yün Kuşak : Bele takılır. Özelliği elbise tutturmak ve kadını dolgun göstermek içindir. Genellikle ipekten yapılmaktadır.

-Peşkir: Anadolu'da üçeteğin üzerine takılan önlük diye tabir edilen bu aksesuara Dursunbey yöresinde Peşkir denilmektedir. Peşkir'ler özel günlerde (düğün, nişan, bayram gibi) kullanılır. Genellikle koyu renkli olur. Peşkir desenleri işleme ya da dokuma yapılırken işlenir, bazen de dokuma bittikten sonra desen uygulanır. Peşkirlerin kenarları ve orta kısmı kenar suyu ile işlenir. Peşkirin ortasındaki düz çizgi sonsuzluğu simgeler. Her peşkirin ayrı bir anlamı ve desen özelliği vardır (Almalı, narçiçeği, kalbim senin, bayraklı peşkir vs). Peşkir desenleri genellikle sevgi, aşk ve mutluluğu temsil eder. Bu yüzdendir ki genellikle peşkiri genç kızlar kullanır. Peşkirin yörelere göre değişik isimleri vardır. Örneğin Manisa'da iblağ, Karadeniz'de peştamal ve farklı yörelerde de önlük olarak tabir edilir.

-Paçalı İşlemeli Don: Yöreye ait karakteristik özelliği yoktur. Üçeteğin altına giyilir ve genellikle ketenden yapılır. Desensiz ve canlı renkler tercih edilir.

-Çarık: Dana ya da eşek derisinden yapılmış bir tür ayakkabı çeşididir.

-Telli Fermane: Anadolu'nun birçok yöresinde giyilen bu kıyafet, üçeteğin üzerine giyilen cepken tarzındaki cekete denir. Yörelere göre isim değişikliği görülmektedir.

-Karanfil: Boncuk ve kurutulmuş karanfillerin ipe dizilmesiyle oluşan kolyedir. Karanfil kolyedeki dizginin çokluğu, bereketi temsil eder. Özellikle yeni evlenen genç kızlar bu kolyeyi takmaktadır. Yörede evliliğin simgesidir. Yöre halkının verdiği bilgilere göre bir - bir buçuk kilograma kadar karanfilli kolyeler bulunmaktadır.

-Poyratlı Bez: Karanfil oyaly yazmalara denir. Genellikle pembe ve yeşil renkler tercih edilir. Yazmanın kenarına birkaç katlı kumaş dikilir. Ve her kat üst üste gelecek şekilde karanfil oyası yapılır.

-Pullu Giyimcek: Üçeteğin içine giyilen pullu kumaştan dikilmiş bir tür kıyafettir.

-Gıdıklı Takke: Başa takılan üzeri boncuklarla süslenmiş bir çeşit başlıktır. Çene altına bağlandığı için bu ismi almıştır.

-Üçetek: Yapılan alan araştırmasında Dursunbey'e özgü üçetek modeline rastlanmamıştır. Birbirleriyle etkileşim halinde olan Anadolu kültüründe diğer yörelerde görülen modeli renkleri benzer özellikler gösteren üçetek örnekleri Dursunbey yöresinde de görülmektedir.

-Kuşak Bağı: El dokuması kuşaklar, çarpanalar (kolon dokumaları), deri kemerler yörede kuşak bağı olarak adlandırılmaktadır.

-Telli Sırma (Sallama) : Omuzdan ya da saçlardan tutturularak ayak topuğuna kadar inen bir çeşit aksesuardır.

-Tahta Kuşak: Çeşitli büyüklükteki boncuk ve zincirlerin bağlı olduğu ters boynuzu andıran bakırdan ya da gümüşten yapılmış kuşaklardır. Düğünlerde ve bayramlarda kullanılan tahta kuşaklar akik taşı ile süslenmiştir.

-Delme: Üçeteğin içine giyilen yeleğe verilen isimdir.

-Çelme: Kırmızı renkte ve üzeri pul boncuklarla süslü başlığın üzerine takılan bir aksesuardır.

-Baskı: Beyaz boncuklu aksesuardır. Çelmenin üzerine takılır.

-Pullu Baskı: Baskının üzerine takılan uzun kurdeleye işlenmiş ve kurdelenin ucunda yine pek çok çeşit boncuğun takılı olduğu aksesuardır.

-Emir Başlık: Başlığın üzerine sarılan emir renkteki bir tür başlıktır. Günlük kullanılan bu başlık takkenin üzerine sarılarak üzerine poyratlı bez örtülür.

-Sakandırık: Beyaz boncuklarla süslenmiş şerit aksesuardır.

-Mercan Kolye: Mercanların ipe dizilmesiyle yapılmıştır.

-Ferace: Siyah renkteki parlak kumaştan dikilen kıyafettir. Kadınlar günlük yaşamlarında kullanır. Çarşafın kaldırılmasıyla kullanılmaya başlanmıştır.

-Üslük: Daha çok feracenin üstünde başa örtülen bir örtüdür. Üslük her sandıkta bulunur. Yeni gelinler üslüğün sarımsı renkte olanından örterler. Yaşını almış köylü kadınlar ise boyanmış üslüğü örter. Çarşafın kaldırılmasıyla feraceyle birlikte kullanılmaya başlanmıştır.

-Kınalı Çorap: Yün ipliklerle örülen çoraptır.

-Tutaç: Gelinlerin gelin oldukları ilk gün çocuklara dağıttıkları küçük nakışlı kumaş parçalarıdır.

-Damat Mendili: Nişan bohçasına koyulan kenarları nakışlı etrafı oyali süslü ve gösterişli mendildir.

-Şalvar: Çok bol olmayan şalvarların ön ve arkasından başlayıp bacaklara kadar inen dört su bulunmaktadır. Bunların dize rastlayan bölümlerinde açılmalar bulunur.

-Aynalı Pullu: Giyside gümüş metal iplikle kordon tutturma tekniği kullanılarak çeşitli kıvrımlarla dal ve çiçek motifleri oluşturacak şekilde tüm yüzey doldurularak işlenmektedir. Günümüzde modern çağın getirmiş olduğu nakış makinelerinde kordon yürütme ve kum iğnesi tekniği kullanılarak desen ve kompozisyonlarının daha büyük yapılarak yüzeyin daha çabuk dolması sağlanmıştır. Böylece desen ve kompozisyon eski özelliğini yitirmiştir. Desenin çıkış noktalarında cam göbeği, beyaz, gök mavisi, yeşil gibi renkli ipekli kumaşlarla applike edilmiş gömeçler bulunmaktadır. Gömeçlerin ortaları, pullarla desenlendirilmiştir. Gömeçlerden çıkan dal ve yapraklar, diğer gömeçlerden çıkan dal ve yapraklara değmeden son bulmaktadır.

-Süpürgeli Pullu: Teknik olarak aynalı pulluya benzemektedir. Farkı, gömeçlerinin olmamasıdır. Dal ve çiçekler, büyük ve geniş bir demet şeklindedir. Üç parçadan oluşur.

-Çatkılı: Hareli, saten gibi kumaşlar üzerine metal iplikle sim sarma tekniği kullanılarak işlenmektedir. Siyah, mavi, mor renkler tercih edilmektedir. Desen tüm yüzeyi kaplayacak şekildedir. Keskin uçları aşağı – yukarı, sağa – sola gelecek şekilde kare veya baklava dilimlerinden oluşur. Kesişen yerlerinde de fiyonkları vardır. Karelerin ortalarına çiçek motifleri yerleştirilmektedir. Eğrimli'de olduğu gibi üç parçadan oluşur. Günümüzde daha düz ve yalın desenler kullanılarak işlenmektedir. Yüzeyinin daha çabuk dolması için desenlerin büyütüldüğü görülmüştür.

-Dallı: Hareli kalın saten, atlas gibi ipekli kumaşlardan dikilmiştir. Üzerinin işlenmesi sim sarma tekniği ile yapılmıştır. Her bir dal ayrıdır ve diğerleri ile bağlantısı yoktur. Desen atlamalı sıralamalarla tüm yüzeye yerleştirilmiştir. Fermenenin kenarlarına ince su geçirilmiştir.

Şalvar ve fermene olmak üzere iki parçadan oluşur. Dallı; günümüzde pek kullanılmamasına rağmen, yeni yapılan giysinin model, motif ve kompozisyon bakımından farklılıklar gösterdiği gözlenmiştir.

4.SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma Balıkesir ili Dursunbey ilçesi ve köylerinde halen kullanılan ve kaybolmaya yüz tutmuş folklorik kıyafetlerin tanıtılması ve gelecek nesillere aktarılması açısından büyük önem arz etmektedir.

Araştırma kapsamında Dursunbey merkez ve köylerine gidilip gerekli veriler toplanarak fotoğraflanmıştır. Yöre halkının da görüşleri doğrultusunda bilgilere ulaşılarak kaynaklar toplanmıştır.

Yörede yapılan araştırma sonucunda birçok yöresel giysi örneklerine ulaşılmıştır. Elde edilen örnekler, literatürlerde ve Anadolu'daki diğer giysi örnekleriyle karşılaştırılarak, benzerlik ve farklılıkları ortaya koyulmuştur.

Örnekler incelendiğinde köklü bir giyim kuşam kültürünün olduğu Anadolu folklorik kıyafetlerinin farklı isimlerle Dursunbey ve köylerinde de görüldüğü tespit edilmiştir.

Araştırma esnasında bireylerin tedirginlikle yaklaştığı gözlenmiştir. Önceki yıllarda köylere gelen tüccarlar bilinçsiz halktan bazı eşyalar ve makine halıları karşılığında kıyafetleri satın almışlardır. Geride kalan örnekler ise sağlıklı bir şekilde korunamadığı saptanmaktadır. Görüldüğü üzere diğer el sanatları örneklerinin talan edildiği gibi, maalesef Anadolu kültürünün muhteşem örneklerinin yansıtıldığı kıyafetlerimize de sahip çıkılamadığı anlaşılmıştır.

Son zamanlarda tüm dünya ile birlikte Türk toplumu da hızlı bir değişim yaşamaktadır. Teknolojik ve bilgisayar alanındaki gelişmeler, geleneksel sanatlarımızı olduğu gibi, Türk giyim kültürünü de olumsuz yönde etkilemiştir. Kültürümüzün önemli bir parçası olan giyim – kuşam toplumumuzu yüzyıllarca ayakta tutan unsurların başında gelmektedir. Günümüzde değişen beğeni, istek ve değer yargıları doğrultusunda yaşam şekli olarak alamayacağımız bu güzellikler birer kültür ve sanat ürünü olup, gelecek kuşaklara aktarma yönünden son derece önem arz etmektedir.

Tarihine ve geçmişine sahip çıkan toplumlar günümüzde de dimdik ayakta durmaktadır. Bu sahip çıkmaya en güzel örneği Japonya'da görmekteyiz. Gelişmenin, bilim ve teknik ilerlemede önemli olduğu günümüzde bilim ve teknikte ilerlerken geleneksel değerlerimiz unutulmamalıdır.

Yüzyıllarca üç kıtaya hükmetmiş mimariden mutfağına, giyiminden el sanatlarına kadar tüm dünyanın örnek aldığı bir imparatorluğun ve modern Türkiye Cumhuriyeti'nin bireyleri olarak, kültürel zenginliklerimize sahip çıkmak ve kültürel yozlaşmayı engelleyici önlemler almak durumundayız.

Böylece el sanatları ve geleneksel giyim, değişen toplum yaşantısına uygun bir şekilde giyim kuşam zevki ve moda olgusu değiştikçe değişmiştir. 20. yüzyıl teknolojisi ve batı özentileri sonucunda geleneksel giyim kuşam, yerini makinelerin ürettiği giysi ve kıyafetlere bırakmıştır.

Bu ve benzeri araştırmaların sıklaştırılması, sandıklarda bilinçsizce saklanan el sanatları örneklerinin ortaya çıkarılması önerilmektedir.

Kültürel değerlerimizi ortaya çıkarıcı etkinliklere önem verilip halkımızın bilinçlendirilmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

* Balıkesir Üniv.Dursunbey Meslek Y.Okulu

-BARUTÇU, İmren, "I. Uluslar arası Türk El Dokumaları Kongresi" 2007, s.26-27

—KOÇ, Fatma, "Geleneksel Türk Çocuk Giysileri", Türk Dünyası Kültür ve Sanat Sempozyumu, Süleyman Demirel Üniversitesi, 2000, s.125

—MERİÇ, Atanur, "Afyonkarahisar Araştırmaları Sempozyum Bildirileri" 2000, s.216-220

—ÖZEL, Mehmet, "Folklorik Türk Kıyafetleri" Tüpraş Yayınları, 1992, s.11-25

-<http://www.kultur.gov.tr>

-<http://www.dursunbey.gov.tr>

ÖRNEKLER

